

**การเปรียบเทียบศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
ระหว่างผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มและไม่รวมกลุ่ม
วัลย์ลักษณ์ อัครธีรวงศ์^{a*}, วิชิต หล่อจระชูณกุล^b และกนกกรรณ ลีโรจนประภา^a**

**Comparative Study of Supply Chain and Logistics Performance
between Thai Silk Community and Individual Entrepreneurs**

Walailak Atthirawong^{a*}, Vichit Lorchirachoonkul^b and Kanogkan Leerojanaprapa^a

^aคณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

^bคณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

^aFaculty of Science, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Ladkrabang, Bangkok 10520

^bFaculty of Applied Statistics, National Institute of Development Administration, Bangkok, Bangkok 10240

*Corresponding author. E-mail address: walailaknoi@gmail.com

Received: 12 October 2016; Accepted: 25 November 2016

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานในปัจจุบันของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มและไม่รวมกลุ่ม โดยนำหลักการของแบบจำลองอ้างอิงการปฏิบัติการโซ่อุปทาน (SCOR Model) มาทำการเปรียบเทียบตั้งแต่กระบวนการการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตจนกระทั่งถึงการส่งมอบ โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทยจำนวน 220 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของศักยภาพด้านต่างๆ ทั้ง 2 กลุ่ม ผลการวิจัย พบว่าผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานโดยรวมสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p\text{-value} \leq 0.01$) และเมื่อพิจารณาศักยภาพเป็นรายด้านทั้งด้านการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ และการส่งมอบ พบว่าผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p\text{-value} \leq 0.01$) แต่ไม่พบว่าผู้ประกอบการที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพด้านการผลิตสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ผ้าไหมไทย ศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ผู้ประกอบการที่มีการรวมกลุ่ม
แบบจำลองอ้างอิงการปฏิบัติการโซ่อุปทาน (SCOR Model)

Abstract

The purpose of this research aimed to study and compare supply chain and logistics performance between Thai silk community and individual entrepreneurs using Supply Chain Operations Reference Model (SCOR Model) in planning, sourcing, production and delivery processes. Questionnaire was employed to collect data from Thai silk community and individual enterprises in the North-eastern and North parts of Thailand with 220 respondents. Data were analyzed using t-test to compare the mean difference between two groups of Thai silk entrepreneurs. The results revealed that overall supply chain and logistics performance of Thai silk community was higher than individual entrepreneurs at 0.01 significant levels ($p\text{-value} \leq 0.01$). Likewise, the findings also showed that supply chain and logistics performance in planning, sourcing and delivery processes of Thai silk community were higher than individual entrepreneurs at 0.01 significant levels ($p\text{-value} \leq 0.01$). However, supply chain and logistics performance in production process of Thai silk community was not statistically greater than individual entrepreneurs.

Keywords: Thai Silk, Supply Chain and Logistics Performance, Community Entrepreneurs, SCOR Model

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมไทยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก จากเอกลักษณ์ทั้งดงามทั้งในด้านลวดลายและสีสันทัน โดยมีแหล่งผลิตผ้าไหมที่สำคัญอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การทอผ้าไหมเกิดจากการพัฒนาการผลิตในครัวเรือนเป็นหลักตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยที่สืบทอดความรู้ต่อกันมาจากรุ่นต่อรุ่น ปัจจุบันการทอผ้าไหมนอกจากการทอเพื่อไว้ใช้สอยแล้วยังพัฒนามาเป็นการทอเชิงพาณิชย์ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพให้กับชุมชนอีกด้วย ดังนั้นอาชีพการทอผ้าไหม ถือว่าเป็นอาชีพที่สืบสานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยให้มีการสืบทอดอาชีพต่อไปอย่างยั่งยืน (Tipsupaphkul, 2003) ผ้าไหมแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามกรรมวิธีการผลิต คือ 1) การผลิตผ้าไหมทอด้วยมือจะเรียกว่า การทอผ้าแบบหัตถกรรม ซึ่งจะให้เนื้อผ้าจะค่อนข้างหนา มีปมปม มีความมันวาวในตัวเอง มีความประณีตและสีสันทันสวยงาม และ 2) การผลิตผ้าไหมที่ทอด้วยเครื่องจักรจะเรียกว่า การทอผ้าแบบอุตสาหกรรม ซึ่งจะให้เนื้อผ้าที่มีลักษณะนุ่ม และสามารถทอสี ขนาด ความยาว และปริมาณที่แน่นอนตามที่ลูกค้าต้องการได้แต่มีความปราณีตไม่มากเท่ากับการทอด้วยมือ

ประเทศไทยมีการผลิตไหมหม่อนและผ้าไหมเป็นอันดับห้าของโลก ซึ่งมากกว่าประเทศเวียดนามที่อยู่ในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน (International Sericultural Commission, 2012) แม้ประเทศไทยมีการผลิตไหมหม่อนเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่การบริโภคในประเทศไทยก็มีจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นปริมาณการส่งออกผ้าไหมทอพื้นจึงมีปริมาณไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและอินเดีย สำหรับตลาดส่งออกผ้าไหมที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ส่วนคู่แข่งที่สำคัญของไทยได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน บราซิล และอิตาลี แต่จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่าผ้าไหมของไทยมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า จึงทำให้อุตสาหกรรมการผลิตผ้าไหมไม่เติบโตเท่าที่ควร (Nunwarawong, 2008) ผ้าไหมจากสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักร มีให้เลือกหลากหลายชนิดและมีการพัฒนาคุณภาพอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร อีกทั้งราคาผ้าไหมยังต่ำกว่าส่งผลให้ลูกค้าต่าง ๆ ในปัจจุบันหันไปสั่งซื้อผ้าไหมจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการผ้าไหมไทยจะต้องมีการ

พัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิตและให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ซึ่งการพัฒนาศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี อีกทั้ง ยังดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วภายใต้ต้นทุนที่ต่ำอันจะนำมาซึ่งผลกำไรที่ดี (Attthirawong, 2011) จึงนับว่าการจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเป็นกลยุทธ์สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมไทย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายย่อยมีเงินลงทุนไม่มากนักแต่เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ

หนึ่งในแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไหมไทยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ก็คือการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในยุคต่าง ๆ ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน โดยปัจจุบันรัฐบาลมุ่งเน้นถึงการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืน โดยเน้นการดำเนินงานต่าง ๆ ในเชิงบูรณาการ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Krishnaphuti, 2013) ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 ได้มุ่งเน้นการสร้างฐานรากที่มั่นคงในอาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชุมชนอย่างสมดุลตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์คุณค่าสินค้า สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ ที่มีการจัดสรรประโยชน์ที่เป็นธรรม รวมถึงการสร้างวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ในการจัดการทักษะอาชีพ นอกจากนี้รัฐบาลยังมีการสนับสนุนการสร้างกลุ่มด้วยการกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายของผู้ผลิตสินค้าในแต่ละพื้นที่จากโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” จากแนวคิดและนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของผู้ประกอบการด้วยการรวมกลุ่ม ดังนั้นในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการหัตถกรรมผ้าไหมไทยที่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่มว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการค้าใหม่ที่มีการรวมกลุ่มและไม่รวมกลุ่ม

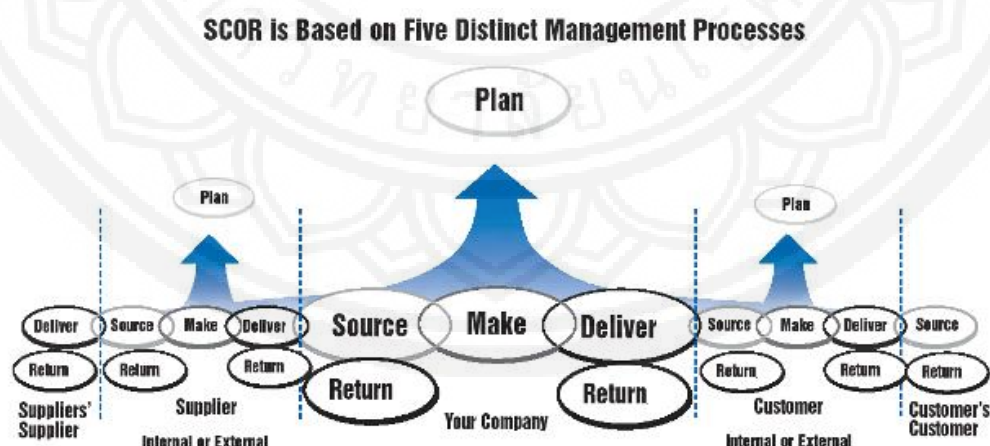
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แบบจำลองอ้างอิงการปฏิบัติการโซ่อุปทาน (Supply Chain Operations Reference Model: SCOR Model)

การวัดผลการดำเนินงานของโซ่อุปทานเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันรวมทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานอีกด้วย (Sahawatcharin, Daowcharuan, & Khuttiya, 2013) เครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงานในระดับองค์กรที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย ได้แก่ แบบจำลองอ้างอิงการปฏิบัติการโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model ซึ่งเป็นแบบจำลองที่บริษัทชั้นนำทั่วโลกใช้เป็นแบบจำลองอ้างอิง (Process Reference Model) ในการพัฒนาและปรับปรุงโซ่อุปทาน โดยใช้อธิบายลักษณะและแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีการกำหนดกระบวนการทำงานต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเหล่านั้นมีคำอธิบายถึงกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้ใช้มีความเข้าใจ

ตรงกันและมีการกำหนดมาตรวัด (Metric) ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น แบบจำลองอ้างอิง SCOR Model จึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ถูกใช้อย่างกว้างขวางในหลายธุรกิจอุตสาหกรรม สามารถใช้เป็นกรอบโครงสร้างในการนำเสนอการควบคุม เปรียบเทียบ ออกแบบ ปรับปรุงระบบธุรกิจจริงในช่วงสถานการณ์ที่กำหนด จึงมีการนำมาใช้ในการจัดการ การวิเคราะห์และการปรับปรุงโซ่อุปทานกันอย่างแพร่หลาย

โครงสร้างของ SCOR Model จะแบ่งการวิเคราะห์เป็นหลายระดับ งานวิจัยนี้จะวัดในระดับที่ 1 (Level 1) ซึ่งเป็นการมององค์รวมในระดับบนสุด (Top Level) ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 กระบวนการหลัก (Lockamy III & McCormack, 2004) ได้แก่ การวางแผน (Plan) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) การจัดส่ง (Deliver) และการส่งคืนสินค้าวัตถุดิบหรือสินค้ากลับผู้ขายหรือผู้ส่งมอบและรับสินค้าคืนจากลูกค้า (Return) ดังรูปที่ 1 ส่วนประกอบเหล่านี้เรียกว่า ชนิดของกระบวนการจัดการพื้นฐาน (Process Type) แบบจำลองอ้างอิงการปฏิบัติการโซ่อุปทาน (SCOR Model) สามารถอธิบายได้ในลักษณะการแบ่งเป็นบล็อก (Block) ซึ่งใช้อธิบายความสัมพันธ์ภายในโซ่อุปทานได้ง่ายและชัดเจน SCOR Model สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งภายในอุตสาหกรรมเดียวกันและต่างอุตสาหกรรมกันโดยสามารถนำ Block มาเชื่อมต่อกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้ภายใต้แบบจำลองโซ่อุปทานดังกล่าว

รูปที่ 1 โครงสร้างของ SCOR Model

ที่มา: Lockamy III and McCormack, 2004

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lorchirachoonkula, Atthirawong, and Leerojanaprapa (2016) ได้ทำการศึกษาถึงการวิเคราะห์ศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการผ้าไหม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการที่ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทำเส้นไหม 2) ผู้ประกอบการที่ทำเส้นไหมและทอผ้าไหม 3) ผู้ประกอบการที่ทำการผลิตทั้งกระบวนการ และ 4) ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมศูนย์ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ โดยนำหลักการของ SCOR Model มาใช้ศึกษาเปรียบเทียบตั้งแต่การวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตจนกระทั่งถึงการส่งมอบ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นกับผู้ประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทยจำนวน 220 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Kruskal Wallis Test ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทั้ง 4 รูปแบบธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่มีรูปแบบธุรกิจที่แตกต่างกันทั้ง 4 รูปแบบมีศักยภาพโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($p\text{-value} > 0.05$) เมื่อพิจารณาศักยภาพเป็นรายด้าน พบว่าผู้ประกอบการที่มีรูปแบบธุรกิจต่างกันมีศักยภาพด้านการจัดหาวัตถุดิบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} \leq 0.05$) แต่ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านกระบวนการวางแผน การผลิต และการส่งมอบ ($p\text{-value} > 0.05$)

Krisana and Mongkolsrisawat (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) ความเป็นมาของกลุ่ม 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม กำหนดตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ประธานกลุ่ม ราษฎรชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และตัวแทนของกลุ่มวิสาหกิจ และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ กลุ่มบ้านห้วยหลิมทอผ้าเป็น

อาชีพเสริมหลังจากว่างจากการทำนา การบริหารจัดการกลุ่มมีการดำเนินงานที่เป็นระบบแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมปรึกษาหารือและใช้เสียงข้างมากเป็นมติเด็ดขาดในการตัดสินใจ ด้านการผลิตมีการแบ่งแยกหน้าที่ในการผลิตตามความถนัด ด้านการตลาด พบว่ามีประสานงานด้านการขายอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มดังกล่าวยังประสบปัญหาด้านเงินทุนที่ไม่เพียงพอกับปัจจัยการผลิต งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพโดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการทำการบันทึกผลผลิตผ้าไหมเพื่อเป็นหลักฐาน และถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ

Krishnaphuti (2013) ได้ทำการศึกษาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน: การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดตั้งและการจัดการกลุ่มของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่นภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตและการสนทนากลุ่ม สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยเลือกจังหวัดขอนแก่นจากจังหวัดต่างๆ ที่มีการทอผ้าไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นสุ่มตัวอย่างอำเภอในจังหวัดขอนแก่น 3 อำเภอ และเลือกตัวอย่างผู้ทอผ้าไหมในอำเภอทั้ง 3 จำนวน 123 ตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น มีการจัดตั้งกลุ่มที่แตกต่างกัน โดยเกิดจากการแนะนำจากหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเองก่อนที่จะมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือบางกลุ่มมีการแยกตัวออกมาจากกลุ่มอาชีพทอผ้าเพื่อจัดตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ ในด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายนั้นพบว่ากลุ่มอาชีพทอผ้ามีระบบการจัดการในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการด้านการบริหารกลุ่ม การจัดการด้านการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการทำบัญชี และพบว่าแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชนที่สำคัญของกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมการจัดตั้งหรือสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตควบคู่กันไปด้วย

Atthirawong (2011) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การดำเนินงานด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นกับผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรในพื้นที่ปริมณฑล โดยสุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในเขตปริมณฑลจำนวน 210 ราย สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีโควตา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า 1) กลยุทธ์ระดับองค์กรและความร่วมมือกันระหว่างองค์กร (X_1) และกลยุทธ์การวางแผนและความสามารถในการทำให้ได้ตามแผน (X_2) มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) และ 2) กลยุทธ์การวางแผนและความสามารถในการทำให้ได้ตามแผน (X_2) และกลยุทธ์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_4) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

Leerojanaprapa and Atthirawong (2015) ได้นำกรอบการเปรียบเทียบปัจจัยในเชิงปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทาน 9 ด้าน โดยแยกพิจารณาในรายกระบวนการตามแนวทางของ SCOR Model ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) และการจัดส่ง (Deliver) ที่นำเสนอไว้โดย Lockamy III และ McCormack (2004) มาใช้ในการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management Practice) ระหว่างผู้ประกอบการผ้าไหมไทยที่มีการรวมกลุ่มและไม่รวมกลุ่ม กรณีศึกษาผู้ทอผ้าไหมจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลจากการเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่มชี้ให้เห็นว่าผู้ทอผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มมีการวางแผนทั้งการจัดหาวัตถุดิบ การผลิตและการจัดส่งที่ชัดเจนกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่ม รวมทั้งรูปแบบการรวมกลุ่มยังส่งเสริมในการวางแผนการทำงานเป็นทีม และมีการจัดบันทึกลดลดการทอเพื่อให้สามารถถ่ายทอดระหว่างสมาชิกได้อย่างชัดเจน ผลจากงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มการทอผ้าไหมไม่เพียงเพิ่มความสามารถในการแข่งขันแต่ยังเสริมสร้างความช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในชุมชนและช่วยให้มรดกทางการทอผ้าไหมถ่ายทอดไปสู่

ลูกหลานต่อไปอีกด้วย ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือผู้ประกอบการควรมีการเชื่อมโยงในการไหลของวัตถุดิบภายในโซ่อุปทานการทอผ้าไหมรวมทั้งการส่งผ่านข้อมูลระหว่างกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการผลิตตามมา

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยนี้จะศึกษาผู้ประกอบการผ้าไหมที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบหัตถกรรมเท่านั้น

สมมติฐานการวิจัย

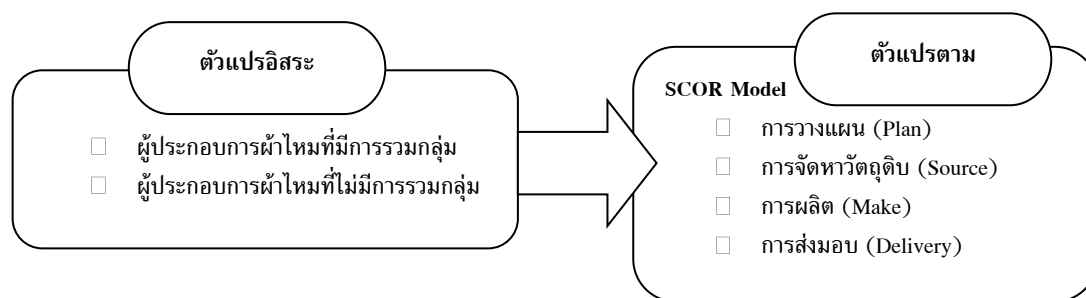
ผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพในการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานด้านวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) และการส่งมอบ (Delivery) และศักยภาพโดยรวม สูงกว่าผู้ประกอบการผ้าไหมที่ไม่มีการรวมกลุ่ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย การรวมกลุ่มซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่ม และผู้ประกอบการผ้าไหมที่ไม่มีการรวมกลุ่ม

ผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่ม คือ ผู้ประกอบการผ้าไหมที่เป็นสมาชิกของการรวมกลุ่มทางธุรกิจของหัตถกรรมผ้าไหม ซึ่งอาจมีความเกี่ยวพันกันในลักษณะดังนี้ 1) อยู่ในแหล่งหรือพื้นที่ประกอบการเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มที่พบมาก เนื่องจากเป็นหัตถกรรมในครัวเรือน และเป็นความเชี่ยวชาญที่ถ่ายทอดอยู่ในท้องถิ่น 2) เป็นธุรกิจที่ต่อเนื่องในลักษณะของโซ่อุปทาน เช่น มีสมาชิกบางส่วนเลี้ยงไหม บางส่วนทำเส้นไหม และบางส่วนทอผ้าไหม และ 3) มีอุปสงค์และมิตลาดต้องการคล้ายคลึงกัน เช่น การรวมกลุ่มเฉพาะผู้เลี้ยงไหม หรือเฉพาะทอผ้าไหม เป็นต้น และผู้ประกอบการผ้าไหมที่ไม่มีการรวมกลุ่ม คือ ผู้ประกอบการที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆ ดังกล่าวข้างต้น

2. ตัวแปรตาม ประกอบด้วย คะแนนศักยภาพของ 4 ปัจจัย คือ การวางแผน (Plan) การจัดหาวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) และการส่งมอบ (Delivery)

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผ้าไหม ได้แก่ ผู้เลี้ยงไหม ผู้ทำเส้นไหม และผู้ทอผ้าไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือบางส่วน เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมในรูปแบบหัตถกรรมที่สำคัญของประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อประเมินศักยภาพของกระบวนการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานหัตถกรรมผ้าไหม โดยประยุกต์มาจากแบบประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์

และโซ่อุปทานของ (Wisuwat & Atthirawong, 2009) ซึ่งได้พัฒนาขึ้นสำหรับการวัดศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้มาตรวัดศักยภาพของผู้ประกอบการจำแนกเป็น 5 ระดับตามรูปแบบของ Likert's Scale และกำหนดความหมายในแต่ละระดับดังตารางที่ 1 สำหรับในงานวิจัยนี้จะทำการสำรวจศักยภาพของผู้ประกอบการ 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) และการส่งมอบ (Delivery) ร่วมกับการวัดศักยภาพโดยรวม แต่จะไม่วัดศักยภาพด้านการส่งคืน (Return) เนื่องจากจากการสัมภาษณ์และสังเกตการดำเนินงานในเชิงลึก พบว่า การซื้อขายผ้าไหมจะเป็นการซื้อขายที่ไม่มีการรับสินค้าคืน โดยผู้ซื้อจะคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่พึงพอใจก่อนตัดสินใจซื้อ

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานและความหมาย

ระดับศักยภาพ	ความหมาย
5	สม่ำเสมอ / ทุกครั้ง / ได้ตลอดเวลา / ไม่เคยเกิดความเสียหาย
4	เป็นส่วนใหญ่ / ค่อนข้างสม่ำเสมอ
3	ปานกลาง / พอ ๆ กัน
2	ส่วนน้อย / บางส่วน
1	แทบจะไม่ / ไม่เคย / ปฏิเสธการคืน / ไม่ทราบ / เสียหายเกือบทุกครั้ง / ไม่ได้ดำเนินการเกือบทุกครั้ง

การแปลความหมายของระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยใช้หลักเกณฑ์แต่ละช่วงคะแนนเท่ากัน (Class Interval) (Wongwathana, 2007)

ระดับค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง มีศักยภาพในระดับมากที่สุด

ระดับค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง มีศักยภาพในระดับมาก

ระดับค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง มีศักยภาพในระดับปานกลาง

ระดับค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง มีศักยภาพในระดับน้อย

ระดับค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง มีศักยภาพในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00–0.99 หมายถึง ระดับศักยภาพไม่แตกต่างกันมาก

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 1.00 เป็นต้นไป หมายถึง ระดับศักยภาพแตกต่างกันมาก

3. การสุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีโควตา (Quota Sampling) เนื่องจากไม่สามารถหากรอบตัวอย่างของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการดำเนินการเลี้ยงไหม ทำเส้นไหม หรือทอผ้าไหมเชิงหัตถกรรม ซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ชนบทได้ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ และประสานความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดต่าง ๆ โดยกำหนดการตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 200 ตัวอย่าง แต่เพื่อป้องกันปัญหาการได้แบบสอบถามที่อาจไม่สมบูรณ์ จึงทำการสุ่มตัวอย่างเพิ่มอีกร้อยละ 10 ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่ดำเนินการเก็บรวบรวมครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 220 ตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระกันโดยใช้สถิติทดสอบ t-test และมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุป ดังนี้

1) ทดสอบข้อสมมติเบื้องต้นจากข้อมูลที่สุ่มจากประชากรที่มีการแจกแจงปกติ โดยใช้การทดสอบแบบโคลโมโกรอฟ-สเมอร์นอฟ (Kolmogorov-Smirnov One Sample Test) และพบว่า เป็นไปตามข้อสมมติเบื้องต้น (แต่ไม่ได้นำเสนอผลการทดสอบในส่วนนี้)

2) การวิเคราะห์ด้วยตัวสถิติ t-test

2.1) สมมติฐานสถิติที่ใช้ทดสอบ

$H_0: \mu_1 \leq \mu_2$ หรือค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ประกอบการที่มีการรวมกลุ่ม (ประชากรกลุ่มที่ 1) ไม่มากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่ม (ประชากรกลุ่มที่ 2)

$H_1: \mu_1 > \mu_2$ หรือค่าเฉลี่ยของประชากรที่ 1 มากกว่าประชากรที่ 2

2.2) เลือกสถิติทดสอบ

$$\text{กรณีที่ 1 เมื่อ } \sigma_1^2 = \sigma_2^2 \quad t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{S_p \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}} \quad (1)$$

$$\text{โดยที่ } S_p^2 = \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \quad (2)$$

$$\text{กรณีที่ 2 เมื่อ } \sigma_1^2 \neq \sigma_2^2 \quad t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}} \quad (3)$$

$$\text{โดยที่ } df = \frac{\left[\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2} \right]^2}{\frac{\left[\frac{S_1^2}{n_1} \right]^2}{n_1 - 1} + \frac{\left[\frac{S_2^2}{n_2} \right]^2}{n_2 - 1}} \quad (4)$$

2.3) การตัดสินใจ

หากค่า $p\text{-value}$ (1-tailed) $< \alpha$ และ t มีค่าเป็นบวกจะปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือ ยอมรับว่า $\mu_1 > \mu_2$ หรือค่าเฉลี่ยของประชากรที่ 1 มากกว่าประชากรที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญ

หากค่า $p\text{-value}$ (1-tailed) $\geq \alpha$ จะยอมรับ H_0 นั่นคือ ยอมรับว่า $\mu_1 \leq \mu_2$ หรือค่าเฉลี่ยของประชากรที่ 1 ไม่มากกว่าค่าเฉลี่ยของประชากรที่ 2

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามจำนวน 220 รายที่เก็บรวบรวมได้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	22	10.0
หญิง	198	90.0
รวม	220	100.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	3	1.4
25-35 ปี	7	3.2
36-45 ปี	26	11.8
46-55 ปี	66	30.0
56-65 ปี	73	33.2
66 ปีขึ้นไป	45	20.4
รวม	220	100.0

ร้อยละ 90.0 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 10.0 ซึ่งมีการดำเนินการเลี้ยงไหม ทำเส้นไหมหรือทอผ้าไหมในลักษณะเป็นอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 22.7 และดำเนินการในลักษณะอาชีพเสริมร้อยละ 77.3 ดำเนินการโดยไม่มีการรวมกลุ่มร้อยละ 50.5 และอีกร้อยละ 49.0 เป็นการดำเนินการแบบรวมกลุ่ม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบในการเลี้ยงไหม ทำเส้นไหม หรือทอผ้าไหมแตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งได้เป็นผลิตและจัดเก็บไว้เพื่อรอจำหน่ายเพียงอย่างเดียวร้อยละ 36.0 ผลิตตามคำสั่งซื้อเพียงอย่างเดียวร้อยละ 7.8 และทั้งผลิตและจัดเก็บไว้เพื่อรอจำหน่ายและผลิตตามคำสั่งซื้อร้อยละ 56.2 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
3. ลักษณะการดำเนินการ		
ไม่มีการรวมกลุ่ม	111	50.5
มีการรวมกลุ่ม	108	49.0
ไม่ระบุ	1	0.5
รวม	220	100.0
4. ลักษณะอาชีพ		
อาชีพหลัก	50	22.7
อาชีพเสริม	170	77.3
รวม	220	100.0
5. รูปแบบการผลิต		
ผลิตและจัดเก็บไว้เพื่อรอจำหน่าย	78	36.0
ผลิตตามคำสั่งซื้อเพียงอย่างเดียว	17	7.8
ทำทั้งสองแบบ	122	56.2
ไม่ระบุ	3	1.3
รวม	220	100.0

2. การเปรียบเทียบศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานระหว่างผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่ม

การทดสอบสมมติฐานทางสถิติ โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานโดยรวมและจำแนกตามกระบวนการของ SCOR Model ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้กำหนดสมมติฐานทางวิจัยว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนศักยภาพของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนศักยภาพของผู้ประกอบการผ้าไหมที่ไม่มีการรวมกลุ่ม จึงใช้การทดสอบสมมติฐานแบบ

ทางเดียว โดยกำหนดค่า $p\text{-value}$ เป็นค่า Sig (1-tailed) เพื่อนำไปพิสูจน์สมมติฐานดังกล่าว

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.2441 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.4288) เมื่อพิจารณาเป็นรายกระบวนการ โดยเรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่าศักยภาพด้านการส่งมอบมีศักยภาพในระดับมากที่สุด (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.7056 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.3699) รองลงมาคือศักยภาพด้านการจัดหา

วัตถุดิบอยู่ในระดับมากที่สุด (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.2090 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.5791) ศักยภาพด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.1399 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.6503) และศักยภาพด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.1248 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.6548) ตามลำดับ

สำหรับผู้ประกอบการผ้าไหมที่ไม่มีการรวมกลุ่มพบว่า มีศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.0250 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7118) เมื่อพิจารณาเป็นรายกระบวนการโดยเรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ศักยภาพด้านการส่งมอบมีศักยภาพในระดับมากที่สุด (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.4912 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.6395) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.0768 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7349) ศักยภาพด้านการจัดหาวัตถุดิบอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.0189 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8811) และศักยภาพด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย 3.7337 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.1397)

ผลจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มประกอบการผ้าไหม 2 รูปแบบ คือ มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบ t-test ในตารางที่ 3 พบว่า ศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานโดยรวมของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 (ค่าสถิติทดสอบ $t = 2.7681$ มีค่าเป็นบวก และให้ค่า $p\text{-value}$ ซึ่งเป็นค่า Sig (1-tailed) = 0.0031) เมื่อพิจารณาศักยภาพเป็นรายด้านทั้งด้านการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ และการส่งมอบของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่ม พบว่า มีศักยภาพสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($p\text{-value} \leq 0.01$) เนื่องจากกระบวนการด้านการวางแผนให้ค่าสถิติทดสอบ t เป็นบวกและมีค่า $p\text{-value} = 0.0007$ และยังพบว่ากระบวนการการจัดหาวัตถุดิบและการส่งมอบให้ค่าสถิติทดสอบ t เป็นบวกและมีค่า $p\text{-value} = 0.0068$ และ 0.0058 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษา พบว่า ศักยภาพด้านการผลิตของผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มไม่สูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เนื่องจาก Sig (1-tailed) = 0.3055 > 0.01)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานระหว่างผู้ประกอบการผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่ม จำแนกตามกระบวนการตามหลักของ SCOR Model

SCOR Model	ลักษณะการรวมกลุ่ม				p-value	
	มีการรวมกลุ่ม $\bar{x}$ (S.D.)	ระดับ ศักยภาพ	ไม่มีการรวมกลุ่ม $\bar{x}$ (S.D.)	ระดับ ศักยภาพ	สถิติทดสอบ (t-test)	Sig (1-tailed)
การวางแผน	4.1399 (0.6503)	มาก	3.7337 (1.1397)	มาก	3.2500	0.0007**
การจัดหาวัตถุดิบ	4.2090 (0.5791)	มากที่สุด	4.0189 (0.8811)	มาก	2.4885	0.0068**
การผลิต	4.1248 (0.6548)	มาก	4.0768 (0.7349)	มาก	0.5093	0.3055
การส่งมอบ	4.7056 (0.3699)	มากที่สุด	4.4912 (0.6395)	มากที่สุด	2.5621	0.0058**
ศักยภาพโดยรวม	4.2441 (0.4288)	มากที่สุด	4.0250 (0.7118)	มาก	2.7681	0.0031**

** $p\text{-value} \leq 0.01$

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้ประกอบการผ้าไหมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งผู้ที่เลี้ยงไหม ทำเส้นไหม และทอผ้าไหม โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีการดำเนินการเลี้ยงไหม ทำเส้นไหมหรือทอผ้าไหม ในลักษณะเป็นอาชีพเสริม โดยสัดส่วนของผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มและรวมกลุ่ม มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ดำเนินการผลิตทั้งผลิตสำหรับจัดเก็บไว้เพื่อรอจำหน่าย และผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า

ผลจากการศึกษาถึงศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่มต่างมีระดับศักยภาพในทุก ๆ ด้าน และศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด จากการเปรียบเทียบระหว่างด้านต่าง ๆ พบว่าผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่มมีศักยภาพด้านการส่งมอบสูงสุดและด้านการวางแผนต่ำที่สุด ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ประกอบการที่มีการรวมกลุ่มมีศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานในด้านการวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ การส่งมอบ และศักยภาพโดยรวมสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p\text{-value} \leq 0.01$) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Krisana & Mongkolsrisawat, 2014) ที่พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีการรวมกลุ่มกันนั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโดยได้รับรางวัลชนะเลิศ OTOP 5 ดาวระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการมีการวางแผนด้านการผลิตที่แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนเพื่อทำการผลิตตามความถนัดของสมาชิกกลุ่ม มีคณะกรรมการที่ควบคุมการผลิต ทำให้การผลิตเป็นไปตามงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Krishnaphuti, 2013) ที่ได้กล่าวไว้ว่ากลุ่มอาชีพทอผ้าเกือบทุกกลุ่มจะมีการจัดทำแผนธุรกิจ (Business Plan) เพื่อการวางแผนการผลิต โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะเป็นผู้ให้การอบรมกลุ่มต่างๆ ทำให้มีการวางแผนในการดำเนินงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่มในศักยภาพด้านการผลิต ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่ากระบวนการผลิตผ้าไหมนั้น มีขั้นตอนการผลิตที่ชัดเจน เกิดจากการพัฒนาการผลิตในครัวเรือนตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นซึ่งแต่ละพื้นที่ก็จะมีขั้นตอน

การดำเนินงานที่คล้ายคลึงกันในการดำเนินการผลิตนั้นผู้ประกอบการก็มักจะต้องการตรวจสอบอุปกรณ์ก่อนการผลิต และอาศัยประสบการณ์ความชำนาญในการผลิตผ้าไหมตั้งแต่ขั้นตอนการเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหมแต่ละพื้น จึงทำให้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างในศักยภาพด้านการผลิตของผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่มก็อาจเป็นไปได้

สำหรับศักยภาพด้านการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้านั้น ผลการศึกษานี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนศักยภาพสูงกว่าทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการส่งมอบการผลิตกันที่ผ้าไหมให้กับลูกค้าผู้ประกอบการจะมีการจัดจำหน่ายหน้าร้าน ขายผ่านญาติพี่น้อง คนรู้จักหรือผ่านงานแสดงสินค้า หรือมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่มในพื้นที่เพื่อนำไปจำหน่ายต่ออีกทอดหนึ่ง ดังนั้นผู้ประกอบการผ้าไหมทั้งที่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการรวมกลุ่มมักจะใช้ช่องทางนี้เป็นช่องทางในการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้า หรือหากจะต้องส่งสินค้าไปให้ลูกค้าก็มักจะเป็นสินค้าที่มีการส่งทอล่วงหน้า (Make-to-Order) และใช้การส่งทางไปรษณีย์ เนื่องจากมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงมักไม่พบปัญหาในการส่งมอบที่ล่าช้าหรือเกิดความเสียหายขึ้น และทำให้ศักยภาพด้านการส่งมอบมีคะแนนสูงกว่ากิจกรรมด้านอื่น ๆ

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการที่มีการรวมกลุ่มจะมีศักยภาพการวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ และการจัดส่งที่ดีกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีการรวมกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากการรวมกลุ่มจะช่วยส่งเสริมในการวางแผนการทำงานเป็นทีม อีกทั้งมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการทำการจดบันทึกลดรายการทอเพื่อให้สามารถถ่ายทอดระหว่างสมาชิกได้อย่างชัดเจน มีการเชื่อมโยงในการไหลของวัตถุดิบในโซ่อุปทานการทอผ้าไหม รวมทั้งการส่งผ่านข้อมูลระหว่างกัน ผลจากงานวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ (Leerojanaprapa & Atthirawong, 2015) ที่ได้ทำการศึกษาในเชิงลึกกับผู้ประกอบการผ้าไหมในจังหวัดอุบลราชธานี และได้ชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มการทอผ้าไหมนั้น ไม่เพียงแต่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังเสริมสร้างความช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้มรดกทางการทอผ้าไหมมีการสืบทอดไปสู่ลูกหลานและชุมชนอีกด้วย

อย่างไรก็ตามงานวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมา พบว่าการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

(Pataradulpitak, 2005; Krisana & Mongkolsrisawat, 2014) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มต่าง ๆ ยังการขาดประสบการณ์การรวมกลุ่ม นอกจากนั้นการที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถทำการตลาดและประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มได้อย่างยั่งยืนและมักจะรอความช่วยเหลือแทนการร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการจะประสบความสำเร็จและยั่งยืนนั้น จำเป็นจะต้องมีการร่วมมือและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มจะเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างจริงจัง และมีเป้าหมายที่จะดำเนินธุรกิจให้เติบโตไปด้วยกัน การสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มนั้นควรเป็นในแนวราบ (Horizontal Relationship) กล่าวคือมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนกันในการประกอบธุรกิจมากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical Relationship) ซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์แบบสั่งการในลักษณะเจ้าของกิจการและผู้รับจ้าง ดังนั้นประเด็นที่สำคัญที่จะให้การรวมกลุ่มประสบความสำเร็จ คือจะต้องมีรูปแบบการบริหารกลุ่มที่ชัดเจนและนำข้อได้เปรียบของการรวมกลุ่มมาขยายผลให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มมุ่งเน้นผ้าไหมแต่ละประเภท เพื่อปรับปรุงคุณภาพและปริมาณ โดยอาจสร้างเป็นกลุ่มต้นแบบเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมมีกำลังการผลิตในจำนวนที่มากพอเพื่อให้เป็นอาชีพที่มีรายได้พอสมควรและมั่นคง
2. ส่งเสริมการเริ่มต้นธุรกิจที่อาศัยนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นไหมหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าไหม โดยอาศัยพื้นฐานด้านฝีมือและชื่อเสียงเกี่ยวกับไหมไทยในตลาดโลกเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์โดยอาศัยช่องทางการค้าดิจิทัลเป็นประตูสู่ตลาดโลก
3. พัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยให้เป็นกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม และเพื่อเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ โดยที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรจะต้องจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ และสนับสนุนกลุ่มผู้

ประกอบการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในเชิงอุตสาหกรรมและเชิงธุรกิจให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการประเมินศักยภาพของผู้ประกอบการผ้าไหมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
2. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผ้าไหม เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการรวมกลุ่ม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนให้อาชีพผ้าไหมไทยต่อไป
3. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้การรวมกลุ่มในชุมชนต่างๆ ประสบความสำเร็จ
4. ปรับปรุงแบบประเมินศักยภาพ โดยเน้นการเพิ่มเกณฑ์การวัดที่มีมาตรฐานที่สูงขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการยกระดับการผลิตผ้าไหมสู่ระดับหัตถอุตสาหกรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผ่านสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ประกอบการทุกท่าน กรมการพัฒนาชุมชน และเครือข่ายมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีส่วนร่วมและประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับคุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยขออุทิศให้ รศ.ดร.พัชราภรณ์ เนียมมณี ที่ต้องเสียชีวิตลงจากอุบัติเหตุในระหว่างการเดินทางเก็บรวบรวมข้อมูล

References

- Atthirawong, W. (2011). Strategic Operations and Efficiency on Logistics and Supply Chain Performance of Local Communities. *Journal Business Review*, 3(1), 37-50.
- International Sericultural Commission. (2012). *Global Silk Industry*. Retrieved from www.inserco.org/Stats

- Krisana, J., & Mongkolsrisawat, S. (2014). The Development of Community Enterprise: Case Study Whai-Lerb Silk Weaving Village Thumbol Maba, Thung Khao Luang, Roi-Et Province. In *Proceedings of the 2nd National Conference in Management of Public Affairs: College of Local Administration* (pp. 1085-1092). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Krishnaphuti, W. (2013). Management Community Enterprise: Learning from a Professional Silk and Cotton Weaving in Khon Kean Province. *Humanities, Social Sciences Journal*, 30(1), 165-188.
- Leerojanaprapa, K., & Atthirawong, W. (2015). Management Practices of Thai Silk Product. In M. Gen, K. J. Kim, X. Huang, & Y. Hiroshi (Eds.), *Lecture Notes in Electrical Engineering: Industrial Engineering, Management Science and Applications 2015* (pp. 511-519). Germany: Springer Berlin Heidelberg.
- Lockamy III, A., & McCormack, K. (2004). Linking SCOR Planning Practices to Supply Chain Performance: an Exploratory Study. *International Journal of Operations & Production Management*, 24(12), 1192-1218.
- Lorchirachoonkula, V., Atthirawong, W., & Leerojanaprapa, K. (2016). Analysis of Logistics and Supply Chain Performance for Silk Entrepreneurs. In *Proceedings of the 16th Thai Value Chain Management and Logistics: Thai VCML 2016* (p. 37). Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce.
- Nunwarawong, R. (2008). *The Study of Supply Chain Management to Increase the Competitiveness of the Silk Industry in Thailand: A Case Study of Thai Silk Limited Partnership*. (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok.
- Pataradulpitak, R. (2005). *The Development of Products from Jute Fiber as a Community Entrepreneurs: Ban Tok-Pan, Ban Kor Amphur Muang, Khon Kaen*. (Master's thesis). Khon Kaen University, Khon Kaen.
- Sahawatcharin, N., Daowcharuan, W., & Khuttiya, S. (2013). *The approach of increasing competitiveness in the supply chain of agricultural cooperatives of Thailand* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Tipsupaphkul, B. (2003). *Absolute Gorgeous Clothes in the Land of King Narai*. Lop Buri: Thepsatri Rajabhat University.
- Wisuan, D., & Atthirawong, W. (2009). *The Development of the Operational Efficiency of Logistics and Supply Chain Management for SMEs Entrepreneurs in Pathum Thani Province* (Research report). Bangkok: The National Commission for Higher Education.
- Wongwathana, C. (2007). *The Use of Statistical Techniques for Research*. Bangkok: Depnoramit Printing.